

# Galenskap i dess sundaste form

## SJÄLVBIOGRAFI

### ■ TOM PAXAL

Farlig hamn  
Litorale 2007

”På något vis känns det som om ingenting skulle ha förändrat mej, som om jag fortfarande var fjärrstyrd av det förgångna” heter det i efterordet till **Tom Paxals** (f. 1947) rapsodi *Farlig hamn*. Boken är självbiografisk och handlar om författarens turbulenta vuxenliv i och utanför Svenskfinland.

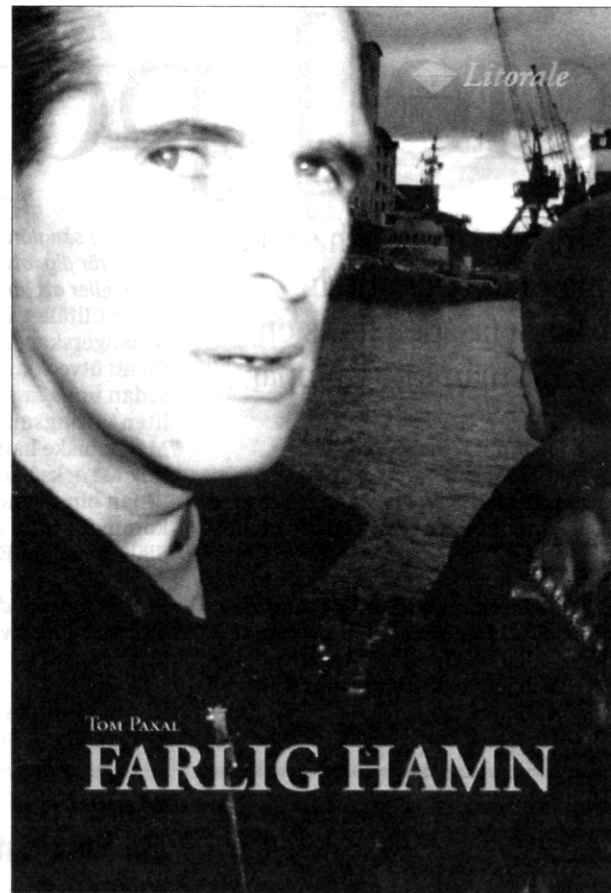
Den sjuttonåriga helsingforsgossen bryter upp från hem och skola och går till sjöss. Paxal beskriver ett liv som liknar ett ständigt pågående självmord: halsbrytande äventyr i afrikanska hamnar, psykotiska befälhavare på oljetankers mellan Bremen och Sicilien, tvångsmässig överkonsumtion av sprit och sex och

livsfarliga situationer till havs på rutten Helsingfors–Stockholm. Paxals liv ter sig som en ständig på- och avmönstring i jakten på en dräglig hamn. I bakgrunden återfinns en barndom i Rödbergens slumkvarter som rekonstrueras och bearbetas mellan raderna. Paxal tecknar ett skoningslöst och motstridigt självporträtt: han är lynnig och inkännande, rakryggad och rädd, både missbrukare och välgörare.

### Bröllop som socialterapi

Paxals bok är en genomautentisk generationstext som via dräpliga episoder förmedlar tidens stämningslägen men som samtidigt ställer allmänexistentiella frågor om mänskliga bevekelsegrunder, normalitet och självdestruktivitet. En brokig skara människor och miljöer passerar revy. På 1970-talet arbetar Paxal

som socialterapeut i Ekenäs och träffar patienter som är mer missanpassade än sjuka. I sammanhanget får boken en viss skvallerpotential som inte är helt oproblematiserad, även om Ekenäs-episoderna återges med både värme och humor. När Ekåsens sjukhuspräst vägrar viga två patienter med hänvisning till deras mentalsjukdom konstruerar man i stället omsorgsfullt ett bröllop under en terapitimme. I aktivitetsrapporten skriver Paxal sedan: ”Kärleken försakar ingenting.” Obetalbara är också berättelserna om konstnärerna på Kosmos som får för sig att de ska bada bastu i Hangö innan kvällen är slut. De beställer en taxi, köper korv på vägen, och fortsätter mot Hangö där landets bästa vedeldade bastu finns på hotell Regatta. Inte sällan fladdrar de gröna hundralapparna i väg



för vinden, både symboliskt och konkret.

Paxals text kommer till i skärningspunkten mellan livslust och dödslängtan. Konsten är inte liv utan överlevnad – i språket finns

den konsekvens och stringens som livet saknar. Texten är innehållsmässigt splitt-rad men kompositionellt väl sammanhållen och gestaltar samtidiga känslor av resignation och rastlöshet.

**”Det här är det mest uppriktiga och väl-skrivna, det roligaste, sorgligaste och mest livsbejakande jag läst på mycket länge.”**

Det är enkelt att bortse från de tröttsamma kvinnskildringarna, den slarviga korrekturläsningen, förlagets klantiga baksidestext och bokens kitschiga omslag. Det här är det mest uppriktiga och väl-skrivna, det roligaste, sorgligaste och mest livsbejakande jag läst på mycket länge.

”Men är det då min egen galenskap att jag aldrig vuxit ifrån de där åren då porten för första gången slogs upp mot en värld som jag aldrig lyckades utforska så grundligt som jag hade önskat?” frågar sig Paxal i efterordet. Förmodligen är det just galenskap, i dess sundaste form: en strävan efter mening och sammanhang. Resultatet är, varken mer eller mindre, just den här boken. Och den är bara så oförskämt bra.

**EVA KUHLEFELT**  
kultur@hbl.fi